

červen 2025

03

JAN ŠEFRÁNEK

I po dekarbonizaci bude energetika odvětvím, které funguje na dlouhodobých principech.

Strategie dekarbonizace Česka nemá špatné cíle. Zda se splní, je ale otázka.

S renovací administrativních a výrobních budov na energeticky úsporné pomůže stát.

Česko má na dekarbonizaci k dispozici stovky miliard, ale ani to nestačí.

ENERGO MAG

Energetika se výrazně mění, o to více potřebuje předvídatelná pravidla

Tomáš Houdek

Transformace a modernizace české energetiky přináší i pro Energetický regulační úřad (ERÚ), tedy instituci, která v Česku dohlíží na energetický trh, řadu novinek. Předseda Rady ERÚ Jan Šefránek časopisu *Energo MAG* řekl, že změny kompetencí vlivem dekarbonizace a modernizace energetiky nejsou spojeny jen s procesem samotným, ale i se změnami energetického zákona a samotného úřadu. A zmínil také to, že o dekarbonizaci a modernizaci energetiky se sice mluví hodně, ale ne vždy zaznívají případná úskalí.

Jak se projevuje dekarbonizace a modernizace energetiky v regulaci, tedy v činnosti Energetického regulačního úřadu?

Energetika prochází celkovou transformací. Spadá sem nejen dekarbonizace, ale také rozsáhlá decentralizace, digitalizace a demokratizace. Prostředí se stává složitější s řadou nových prvků a činností, kdy je o to důležitější klást důraz na zajištění bezpečnosti a spolehlivosti dodávek energie. Navíc v podmínkách, které se v posledních letech zásadně proměnily vlivem pandemie covid-19, energetickou (respektive cenovou) krizí, válečnými konflikty a související geopolitickou situací.

Novinky v regulaci

Aby ERÚ zajistil větší kontrolu nad směřováním investic, zavádí se nové prvky v podobě tzv. motivační regulace.

To vše má samozřejmě dopady i na regulaci a úřad samotný. Na jednu stranu musíme zajistit podmínky pro modernizaci a posílení energetických soustav, na stranu druhou musíme dohlédnout na to, aby s tím související investice byly skutečně efektivní. Rovněž musíme reagovat na časté změny energetického zákona a včas implementovat do trhu řadu nových funkcionalit – ať již se jedná o sdílení, akumulaci, či agregaci flexibility. V neposlední řadě je potřeba chránit spotřebitele, pro něhož se stává nové prostředí stále složitější.

Úřad vydal metodiku pro další regulační období. Co do ní přinesla transformace energetiky?

Metodika cenové regulace stanovuje regulační rámec a základní pravidla pro přenos, přepravu, distribuci energie a další činnosti, které jsou předmětem regulace. Nové, již šesté regulační období začne od ledna příštího roku a potrvá do roku 2030.

Zásadní změnou pro toto období budou rekordní investice do soustav, které musí reagovat na zmiňovanou transformaci energetiky a na nové požadavky zákazníků. Během deseti let se investované prostředky prakticky zdvojnásobí. Konkrétně v elektroenergetice bude do roku 2030 investováno přibližně 190 miliard korun, v plynárenství necelých 50 miliard.

Abychom zajistili větší kontrolu nad směřováním investic, zavádíme nové prvky v podobě tzv. motivační regulace. Ve zkratce to znamená, že část povolených výnosů regulovaných společností je podmíněna plněním konkrétních ukazatelů. Ty se soustředí například na navýšení připojovacích kapacit pro nové zdroje, na digitalizaci soustav, např. rozvoj chytrého měření, nebo na úsporná opatření typu snižování technických ztrát v soustavách.

Důležitým tématem je bezpečnost a spolehlivost dodávek. Stačí vzpomenout rok 2022. Dnes si ho řada lidí spojuje

Kompetence ERÚ

Rozšiřování kompetencí ERÚ souvisí s modernizací energetiky, která se promítá do energetického zákona.

především s růstem cen, nicméně prvotní obavy se tehdy soustředily především na to, zda bude energie vůbec dostatek. A to, že nedostatečné prostředky pro zajištění bezpečného provozu a vyrovnávání výkyvů decentralizované výroby z OZE mohou mít fatální následky, nám nedávno připomněl také blackout ve Španělsku. Nová metodika přináší rovněž prvky flexibility, které reagují na zkušenosti z posledních let. Dává nám tak možnost pružně reagovat na nečekané události.

Jaké dopady do cen očekáváte kvůli transformaci?

Pokud se bavíme o regulovaných cenách, které má ERÚ primárně ve své kompetenci, tak i přes výrazný nárůst plánovaných investic předpokládáme, že v dalších letech porostou na úrovni inflace, maximálně jeden až dva procentní body nad ní. Samozřejmě hovoříme o aktuální predikci, tedy nestane-li se nic nepředvídatelného především v oblasti vývoje spotřeby a cen komodit.

Do regulovaných cen totiž promlouvají i velkoobchodní ceny energie ovlivňující náklady na nákup energie potřebné na krytí technických ztrát v soustavách. Významný vliv má rovněž velikost spotřeby, která po předchozích dramatických propadech znovu roste, zejména v plynárenství. Tento trend by měl, předpokládáme, pokračovat, mj. v souvislosti s postupným odchodem od uhlí. Zároveň je zřejmé, že dochází k postupné elektrifikaci ekonomiky, což ovlivní i růst spotřeby elektřiny.

Dá se odhadnout vývoj ceny silové elektřiny a plynu na volném trhu? A jak je ovlivní dekarbonizace a další probíhající změny?

Velkoobchodní ceny elektřiny a plynu jsou dnes velmi senzitivní na geopolitický vývoj, který je sám o sobě těžko předvídatelný. Do ceny elektřiny navíc výrazně vstupují i emisní povolenky. V posledních měsících se oproti předchozímu turbulentnímu období ceny energie stabilizovaly. Budoucí vývoj nelze s jistotou předvídat, ale vzhledem k určitým indiciím,

jako je například zvyšující se nabídka na globálních trzích s LNG aj., by ceny ve střednědobém výhledu mohly i klesat.

Z dlouhodobého pohledu specificky závisí ceny elektřiny do velké míry na energetickém výrobním mixu. Jde o velmi složitou matematiku, ale když se podíváme na reálná data, ukazuje se, že v zemích s vyšším podílem OZE v energetickém mixu jsou průměrné spotové ceny elektřiny nižší. Pochopitelně tato skutečnost nemusí odrážet náklady, které se zvyšováním podílu OZE souvisí, ať se jedná o náklady na posilování soustav, či subvence těchto zdrojů. Z tohoto pohledu je však zásadní posílit přeshraniční propojení, abychom si „levnou“ elektřinu v určitých časech byli schopni dovézt a nebyli jsme limitováni přenosovou kapacitou, jak tomu často bývá nyní, kdy narážíme na „strop“ propojení soustav napříč EU. Vyšší propojení soustav zároveň posiluje bezpečnost.

O dekarbonizaci a modernizaci energetiky se sice mluví hodně, ale ne vždy zaznívají případná úskalí. V čem vidíte hlavní překážky?

To je velmi složitá otázka, která by vyžadovala dlouhou odpověď. Pokud mám odpovědět stručně, pak určitě musím zmínit potřebu předvídatelnosti. To znamená, že je třeba vytvořit a provázat veškeré strategické dokumenty na unijní i národní úrovni. A v souladu s nimi následně vytvářet legislativu a podnikat praktické kroky. Energetika je odvětvím, které funguje na dlouhodobých principech. Když chcete něco změnit, musí to mít jasný plán, s nímž se musí ztotožnit nejen stát, ale také investoři, kteří realizují dlouhodobé projekty, a v neposlední řadě odběratelé, jimž má energetika sloužit.

Viditelným úskalím jsou náklady, které transformaci energetiky provázejí a dopadají na průmysl i drobné odběratele. Minimálně z pohledu nákladů na rozvoj a modernizaci soustav by pozitivní úlohu mohly, a podle mě i měly, sehrát dotace. Jestliže na jedné straně stát dotačně podporuje rozvoj decentrálních zdrojů, měl by dotace adekvátně směřovat i do soustav, aby byly kompenzovány vyvolané náklady a tlumil se dopad na zákazníky.

Jak je ERÚ zapojený do dotačního financování?

O vypsání či čerpání konkrétních dotací ERÚ nerozhoduje. Přesto máme v této oblasti svou úlohu, kterou jsme promítli do nové metodiky cenové regulace. Metodika nastavuje transparentní pravidla, jak mohou regulované společnosti efektivně zapojit dotace do svého hospodaření, čímž je motivuje k jejich aktivnímu využití.

I z toho je patrné, že větší zapojení dotací do rozvoje sítí podporujeme. Proto nepovažují za správné aktuální snížení

plánované alokace z Modernizačního fondu na související podprogram ELEGRID z původních 20 miliard na polovinu. Budeme usilovat o zachování původně plánovaných hodnot.

Změní se kompetence ERÚ v souvislosti s modernizací energetiky?

Již v úvodu jsem zmiňoval časté změny energetického zákona, které jednak transponovaly evropské předpisy a jednak reagovaly na vývoj posledních let. Zákon rozšiřuje naše kompetence prakticky s každou svojí novelou. Nejdříve to byla opatření v reakci na energetickou krizi, která měnila například pravidla pro uskladňování plynu. Dále se řešily výplaty kompenzací dodavatelům při zastropování cen a související odvody nadměrných příjmů výrobců, přičemž úřad dostal úlohu správce i dozoru.

Další změny souvisely s moderní energetikou v širším slova smyslu. Ať už jde o sdílení elektřiny, nastupující akumulaci, agregaci flexibility, či další prvky, které obsahovaly novely zákona s příslušným označením Lex OZE I, II a III. Úřad tak vydává nové druhy licencí, registruje energetická společenství a nad celým odvětvím vykonává dozor. Změny zákona navíc předznamenaly četné úpravy navazujících právních předpisů, které jsou v naší gesci – vyhlášek a cenových výměrů. Řada úprav již byla provedena, případně jsou právě v legislativním procesu, a řada dalších bude následovat.

V neposlední řadě se rozšiřují naše kompetence v oblasti monitoringu maloobchodního trhu. Trh je, zvláště pro běžné spotřebitele, stále složitější, jak roste počet jeho účastníků a různých nabídek. Proto zákonodárci rozšířili naši působnost tak, abychom měli k dispozici nezbytné informace a byli schopni nabídnout účinné nástroje, které spotřebitelům pomohou. Cílem je jednak posílit transparentnost trhu a jednak usnadnit změnu dodavatele. Fungující konkurence je nejlepším způsobem, jak pozitivně ovlivnit konečné ceny.

O jaké nástroje se konkrétně jedná?

Nově mají dodavatelé širší povinnosti reportingu, což umožní například dále rozvíjet náš srovnávač nabídek dodavatelů elektřiny a plynu. Dosud byl srovnávač provozován na dobrovolné bázi. I když zahrnuje většinu nabídek na trhu, nově budeme porovnávat všechny nabídky dodavatelů bez výjimky a postupně doplníme i nové, specifické produkty, které se na trhu začínají objevovat.

Připravujeme také další nástroje, jež pomohou odběratelům v orientaci a rozhodování. Například plánujeme zveřejňovat tzv. indikativní ceny, které budou reprezentovat určitý expertní odhad, v jaké výši se ceny mohou pohybovat. Na nedávný

vývoj navazuje také index zajištění, který budeme publikovat k jednotlivým dodavatelům a který ukáže, jak mají dodavatelé zajištěné dodávky pro své zákazníky s fixovanými kontrakty. To je přímá reakce na pády dodavatelů na počátku krize, k nimž došlo právě proto, že spekovali na „krátké“ nákupy a zajištění měli nedostatečné. Úkolem úřadu a mým osobním cílem je, aby úřad lépe komunikoval a nové nástroje byly jednoduché, srozumitelné a nápomocné každému. Jedině tak mohou být skutečně prospěšné.

Změn přichází hodně a vnucuje se otázka, jestli na to stačí současné personální kapacity úřadu.

Zde by se nabízelo, abych obhájoval požadavky na nárůst zaměstnanců, který by odpovídal novým kompetencím a úkolům ERÚ. Takto ale postupovat nehodlám. Jistě, nároky kladené na ERÚ se neustále zvyšují. V první řadě to však pro nás znamená, že musíme svou činnost zefektivnit. Posunout se do digitální doby a do nového prostředí energetiky, která pracuje se stále větším objemem dat. To samé chceme po subjektech, které regulujeme. Odbourat papírování, zrychlit a zefektivnit procesy musíme i u nás.

Nicméně nezastírám, že podobně jako v celé energetice budou změny ve fungování ERÚ také vyžadovat adekvátní prostředky. O to jako předseda Rady ERÚ budu usilovat. Půjde o investice do digitalizace, která zrychlí naše kroky a odběratelům poskytne nové nástroje i uživatelský komfort. Zároveň budu usilovat o odborné posílení úřadu. Je nezbytné, abychom měli možnost zaplatit kvalitní zaměstnance a aby se nám takové odborníky podařilo dlouhodobě udržet. V konkurenci energetických firem to není samozřejmě jednoduché. Jedná se však o investici, která se mnohonásobně vrátí, vezmete-li v potaz, jaký vliv má správné fungování regulátora na energetický trh i celou ekonomiku. ■

Jan Šefránek

Absolvoval doktorské a magisterské studium na Fakultě elektrotechnické ČVUT v Praze. Na ERÚ pracuje od roku 2008, kde zastával mj. pozici ředitele Sekce regulatorních činností a mezinárodní spolupráce. Dne 1. 9. 2024 byl jmenován členem Rady ERÚ a od 1. 1. 2025 je pak jejím předsedou. Dále je zapojen do přípravy programů a hodnocení projektů v rámci Technologické agentury ČR a je členem řady poradních orgánů a pracovních skupin.

